

Hästkastanj, *Aesculus hippocastanum*, används i preparat för lindring av t.ex. smärta, svullnad och kramper i vaden orsakade av dåligt blodflöde i benen.

Acetylsalicylsyra, som finns i Aspirin, har sitt ursprung i vitpil, *Salix alba*, och älggräs, *Filipendula ulmaria* (bilden till vänster), som båda innehåller salicylsyra. En vanlig biverkan av salicylsyra är magproblem. Substansen har modifierats kemiskt till acetylsalicylsyra och är verksam mot värk.

Naturens medicinskåp

Fingerborgsblomma, maskros, johannesört, pil och älgört... Vad har de gemensamt förutom att de växer i naturen? Jo, de finns alla i någon form på burk i hälsokostaffären eller på apoteket.

Under många århundraden var de flesta mediciner som såldes på apotek torrade växtdelar. Som apotekare hade man en gedigen kunskap om växternas egenskaper. Även i modern tid spelar växter en viktig roll vid framställning av mediciner. Mer än en tredjedel av de traditionella läkemedlen innehåller idag kemiska ämnen från växtriket. Räknar man även in de naturläkemedel som säljs i hälsokostbutiker så blir det väldigt tydligt att växter har en betydande roll inom medicinen.

Växternas aktiva ämnen

Det kan vara svårt att rena fram de verksamma ämnena ur växter eftersom de innehåller så många andra substanser. Olika metoder används beroende på vilket ämne man är ute efter. Ett sätt kan vara att extrahera, "dra ut", ämnena ur växten på liknande sätt som när vi kokar kaffe eller te. För att skilja de olika ämnena från varandra använder man olika separationsmetoder.

Morgondagens läkemedel

Linné intresserade sig mycket för den svenska naturens medicinskåp. Arbetet med inventering av läkevaxter fortsätter än idag, framför allt i tropiska skogar, och fler mediciner med ursprung i växtriket är på gång. I luktvioleer har man till exempel hittat ämnen som har effekt på cancerceller. I morgondagens läkekonst kan man kanske med hjälp av skraddarsydda gener få växter att tillverka läkemedelssubstanser.

👤 Gör ett medicinskt herbarium

Plocka växter som används eller har använts som medicinalväxter. På Läke-medelsverkets hemsida www.lakemedelsverket.se finns en lista på godkända naturläkemedel. I ingrediensförteckningen hittar man, i de fall läkemedlet har ursprung i växtvärlden, det latinska namnet på växten som den verksamma substansen kommer från. Scanna eller pressa växterna och gör en förteckning med deras verksamma beståndsdelar och vilka läkande effekter de anses ha.

För de som använder växter i medicinskt syfte är det viktigt när på året och vid vilken temperatur man plockar växterna. Rötter och jordstammar samlas på hösten i slutet av växtperioden, bark på våren, örter i blomstadiet, blommar när de är fullt utvecklade och frukter och frön när de är helt mogna.

Vad är naturläkemedel?

Naturläkemedel är läkemedel vars verksamma beståndsdelar har ett naturligt ursprung, det vill säga utgörs av en växt- eller djurdel, bakteriekultur, mineral, salt eller saltlösning. Beståndsdelarna får inte vara alltför bearbetade.

Kraven på hur naturläkemedel tillverkas är desamma som för vanliga läkemedel. Effekten och säkerheten styrks vanligast genom hänvisning till medicinska handböcker om väletablerad traditionell användning.

Det finns även ett antal så kallade naturmedel på marknaden. Det är en äldre form av naturläkemedel, som endast bedömdes med avseende på säkerheten vid normal användning. (www.lakemedelsverket.se)

T.v: Maskros (släktet *Taraxacum*) ingår i naturmedel mot bland annat uppkördhet, väderspänningar och nedsatt aptit. T.h: Ur fingerborgsblomman, alltså olika *Digitalis*-arter, utvinns fortfarande hjärtmediciner.

Juni 2007

Måndag

Tisdag

Onsdag

Torsdag

Fredag

Lördag

Söndag

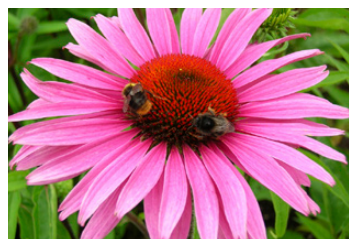
v. 22

	28	29	30	31	1 <i>Gun, Gunnel</i>	2 <i>Rutger, Roger</i>	3 <i>Ingemar, Gudmar</i>
v. 23	4 <i>Solbritt, Solveig</i>	5 <i>Bo</i>	6 <i>Gustav, Gösta</i> <i>Sveriges nationaldag</i>	7 <i>Robert, Robin</i>	8 <i>Eivor, Majvor</i>	9 <i>Börje, Birger</i>	10 <i>Svante, Boris</i>
v. 24	11 <i>Bertil, Berthold</i>	12 <i>Eskil</i>	13 <i>Aina, Aino</i>	14 <i>Håkan, Hakon</i>	15 <i>Margit, Margot</i>	16 <i>Axel, Axelina</i>	17 <i>Torborg, Torvald</i>
v. 25	18 <i>Björn, Bjarne</i>	19 <i>Germund, Görel</i>	20 <i>Linda</i>	21 <i>Alf, Alvar</i> <i>Sommarsolståndet</i>	22 <i>Paulina, Paula</i> <i>Midsommarafton</i>	23 <i>Adolf, Alice</i> <i>Midsommardagen</i>	24 <i>Joh. Döp. dag</i>
v. 26	25 <i>David, Salomon</i>	26 <i>Rakel, Lea</i>	27 <i>Selma, Fingal</i>	28 <i>Leo</i>	29 <i>Peter, Petra</i>	30 <i>Elof, Leif</i>	1

VINJETTBILD: GULDBAGGE PÅ BRUDBRÖD

FOTO: ANNA KNÖPPEL

Kunskapen om många läkeväxter har förmedlats i generation efter generation sedan i vissa fall 5000 år tillbaka fram till nutid. En hisnande tanke!

Längst till vänster: Valeriana officinalis (läkevänderot) används som lugnande och rogivande medel. Mitten: Naturligt Viagra? Till höger: Echinacea (röd solhatt) används i naturläkemedel mot förkylning.

LINNÉ 2007

”Överdrifter äro alltid skadliga” sade Linné. Det som är naturligt är inte alltid så ofarligt som man kan tro. Substanser som finns i växter och som har medicinsk effekt också kan ha biverkningar. Det som avgör vad som är giftigt eller inte är dosen.

Läs om **Skolprojekt Linné**
på www.bioresurs.uu.se